

Heemkundige Kring

Dr. Croquet - Walem

MAGAZINE

nummer 6 - lente 2007

Colofon

Dit magazine is een uitgave van de vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
info@heemkundewalem.be

Jaargang 2, nummer 6, lente 2007

Redactie en medewerkers van dit nummer:

Annick De Greve, Frans De Greve,
Marc De Wever, Willy Hendrickx,
Richard Hofmans, Hugo Rom,
Jan Van Buggenhout, Tom Van
Buggenhout, Dirk Verreth, Kris
Verreth

Wij danken in het bijzonder onze ereleden:

Home Battenbroek
Dr. Jo Liekens
Jan (John) De Wilde

Verklaring foto's omslag

Voorpagina:

Wielrenner Jef De Loof in de velodroom te Walem, met links van hem Paul Schroeven, de zoon van de uitbater, en rechts met bolhoed Theophiel Schroeven, de uitbater zelf

Achterpagina:

Hof ten Donckskén

Inhoud

Editoriaal

Dialect: niet langer een 'vieze gewoonte'?

De gebroeders Schroeven

Met hen schreef Walem in het begin van de vorige eeuw sportgeschiedenis

21ste eeuw

Als heemkundige kring kijken we vaak terug naar het verleden, maar we willen ook aan bijzondere hedendaagse gebeurtenissen niet voorbijgaan

Vreemdelingen herbergen

Een goed werk dat - zo leren ons de archieven - in 1771 door de overheid niet echt werd beloond, wel integendeel

Tussen de jaren 1400 en 1450

Hoe Walem de hoofdstad van het Hertogdom Brabant werd...

Wazeitièna

Van 'reuts' tot 'soë'

70 jaar in het nieuws

1937: de tweede wereldoorlog nadert maar de Walemnaars hebben voorlopig nog wel andere onderwerpen om in de winkel of op café over te kletsen...

Vroeger... en nu

'A la Belle Vue'... appartementsgebouw

On revient toujours à ses premiers amours!

Over een Minerva-proefrijder, een arend, een toverheks en zoveel meer

Figurentheater

Dolfke Van Geysel: herbergier, kruidenier, kapper, bakker en landbouwer

Het molenhuis

Ditmaal een verhaal waar u telkens zal aan terugdenken als u een marquissette-kockje (ofte 'tongske') eet

Kvraagetaan min moaten

Wie school liep in de jaren '70 en '80 van de vorige eeuw, kon de indruk hebben dat het onderwijsbeleid er toen naar streefde om het dialect te bekampen. Regelmatig kwam in de les Nederlands het onderwerp 'Taalzuivering' aan bod. De leerlingen werden dan aangemoedigd om bepaalde zinswendingen en uitdrukkingen aan te leren, terwijl andere werden ontmoedigd. De woorden die een scholier of leerling moest vermijden, waren vaak gallicismen: woorden die hun oorsprong aan het Frans ontleenden en die in het dialect op een sappige manier aan de spreektaal aangepast werden.

Ik weet niet of de onderwijsinstanties het dialect nog steeds als een uit te roeien kwaad beschouwen; misschien is die tijd wel voorbij. Ik denk eerder dat er vrede genomen wordt met een status quo. We moeten geen afbreuk doen aan de voordelen die het algemeen Nederlands meegebracht heeft: de recente generaties zijn in staat om over de regio's en de provincies heen met elkaar te communiceren zonder op grenzen van woordenschat of uitspraak te stoten. Dit is zeker nodig in een wereld die

steeds kleiner wordt, en waar Vlaanderen een speldenprik is op de kaart. De recente uitlating van de minister van onderwijs over het taalgebruik in de lessen op school moeten we eerder bekijken als het bewaken van die grens. Dat de regio's Antwerpen en West-Vlaanderen werden genoemd als grootste zondaars, hoeft ons niet te verbazen; beide streken staan bekend voor hun dialect en zijn trots op hun eigenheid. Nochtans verdwijnt het dialect meer en meer uit het dagelijkse leven. In dit tijdschrift trachten we een inventaris te maken van typisch Walemse dialectwoorden om ze zo van de vergetelheid te redden. In de eerste plaats gaat het om woordenschat; de juiste uitspraak kunnen we helaas niet vangen met inkt op papier... We weten ook dat deze rubriek de meest gesmaakte van het tijdschrift is. Geef maar toe: wat de stripverhalen in de krant zijn, is de rubriek 'Wazeitièna' in dit tijdschrift: het is het eerste wat men leest...

Het dialect krijgt de laatste maanden steun uit totaal onverwachte hoek. Het kan best zijn dat het een modetrend is, maar misschien ook niet. De popmuziek heeft het dialect ontdekt. Zingen in het Nederlands was voor vele popmuzikanten vaak een brug te ver, de Engelse taal liet zich gewilliger op muzieknoden zetten en gezongen Nederlands klonk soms nogal gekunsteld. Aan dialect waagde men zich helemaal niet. Radio en televisie waren lange tijd dialectvrij gebied en voor muziek zijn dat nu net de snelwegen naar het succes. Dialect vond je wel bij die eigenzinnige liedjesmakers als Willem Vermandere en Wannes Van de Velde, maar bij hen knoopte het gebruik van dialect aan bij de traditie van volkszangers. Het was raar opkijken toen Flip Kowlier nummers met West-Vlaamse teksten bij elkaar neuzelde. Vanuit de polder van Stabroek bombardeerden de Fixkes zichzelf tot dialectpoppers; het nummer 'kvraagetaan' is niet alleen dialect, het is ook jeugdromantiek.

Nu het dialect een wederoptreden maakt via moderne popmuziek, kan het moeilijk langer als iets vies beschouwd worden. De oude tijden komen niet terug, maar het dialect kan overleven als het algemeen Nederlands de taal blijft om over de regio's en provincies met elkaar te communiceren, want pas dan zal het herkenbaar zijn buiten zijn regio. Daarnaast zijn initiatieven zoals de rubriek 'Wazeitièna' nodig om het dialect in herinnering te houden. Mij heeft het alvast aangezet om zo nu en dan een Walems woord opnieuw te gebruiken. Dat is niet alleen sappig, maar je kunt je er soms heel kernachtig mee uitdrukken, cool!

De gebroeders Schroeven

Theo Schroeven verwierf eenwige roem als de stichter van (Maaïke) daarentegen waren de mannen van de praktijk: de velodroom, waarover we het de volgende keer zullen een goede fysiek en uitboudingsvermogen zaten hebben. Zijn broers Leopold, Frans en vooral Armand duidelijk in de genen.

Wanneer we de vergelijking maken tussen het sociaal-sportief leven begin der 20ste eeuw met nu, bekruipt ons een naar gevoel. Walem was op dat vlak een zeer intens levende gemeenschap waar vele omringende dorpen en zelfs steden naar opkeken.

Reeds op 5 mei 1856 was er tijdens Walem-jaarmarkt 'eene loop met winst van prijzen voor manspersoonen, aengegeven (lees: inschrijven) bij herberg De Goede Hoop, ter plaetse Het Zand te Waelhem'. Dergelijke koersen waren toen zeer populair en vonden 1 à 2 maal per jaar plaats eind 19de - begin 20ste eeuw.

Een befaamd hardloper, die in de jaren 1904 tot 1912 heel wat successen boekte, was Armand Schroeven, alias Maaïke, geboren 19 september 1882.

Maaïke was de broer van Theo (stichter van de velodroom), Leopold (de Polle) en Frans, die 7 zonen op de wereld zette! De zevende zoon van Frans was Edward Schroeven, die 1 generatie later zijn oom Maaïke naar de kroon zou steken (ook hij verdient zeker een artikel in een volgend tijdschrift).

Van beroep was Maaïke meubelmaker te Mechelen, dé meubelstad. En toch trainde Maaïke 4 keer daags: hij liep 's morgens, 2 maal 's middags en 's avonds de afstand Walem-Mechelen, goed voor meer dan 20 km per dag!

Zijn atletiekloopbaan begon in 1904 op 21-jarige leeftijd met een voetgangerskoers waarbij 4 maal de ronde der vesten van Mechelen diende afgestapt: hij won van 72 deelnemers en stak de premie van 15 frank en een medaille op zak.

In 1905 was het weer prijs: een gaanwedstrijd over 16 km met vertrek aan Café du Fort werd glansrijk door Maaïke gewonnen.

In 1907 stond Antwerpen-Mechelen op zijn programma; hij eindigde tweede. Een maand later ging Brussel-Mechelen van start. Het werd een festival van de gebroeders Schroeven: Maaïke was primus, de Polle was vierde en Frans was vijfde!!!

Frans won later nog zeer veel eerste plaatsen en ontving zelfs een beker uit handen van koning Albert I...

Leopold baatte in Walem een beenhouwerij uit en, alsof dat niet genoeg was, nam hij ook een herberg met danszaal onder zijn hoede!

Maaïke in zijn zwart-geel-rode kampioenstrui

Velodroom Waelhem

Op Zondag 4 en Maandag 5 Juni ten 2 ure van stipt groote baankoersen op een afstand van 25 kilometer voor beginnelingen. Schroeven, den vermaarden looper van Waelhem, zal de 25 kilometer medelopen en zal het vertrek tegelijk met de beginnelingen nemen, om te beproeven dien afstand in 1,22 ure te kunnen loopen.

Uit de Gazet van Mechelen van Maandag 29 Mei 1911

Maaïke ging ondertussen maar verder met het winnen van wedstrijden. Zo moest ook Vilvoorde-Mechelen bij op de erelijst en als klap op de vuurpijl ook de supermarathon Antwerpen-Mechelen-Brussel, die hij afmaalde in een recordtijd van 4 uur 31 minuten en 45 seconden, m.a.w. met een gemiddelde snelheid van 12 km/uur.

Velodroom Waelhem

Zondag 2 Juli om 1 ½ ure stipt, groote baankoersen, op eenen afstand van 12 kilometer voor jongelingen tot 18 jaar 60 Fr, voor die tot 16 jaar 40 Fr. beiden in velostukken.

Uit de Gazet van Mechelen van Vrijdag 30 Juni 1911

finishte ook hier als numero primo in een tijd van 2 uur en 48 minuten.

In de velodroom zelf werden vanaf die tijd ook loopwedstrijden over de duur van één uur ingericht: Maaïke legde 139(!) pisterondes van 210 m af – dit is meer dan 29 km/uur als ik goed kan rekenen (bijna niet te geloven! - ofwel heeft men de pisterondes verkeerd geteld); de tweede volgde op 5 ronden!

Een plezante, haast folkloristische loopwedstrijd werd in 1909 ingericht: de afstand Grote Markt Mechelen - Walem-piste diende gelopen, waarbij iedere deelnemer een zak van 50 kg op de schouders moest meesleuren! Om bedrog uit te sluiten werd iedere zak gewogen en werd iedere deelnemer door een begeleider gevolgd, dit om te vermijden dat de zak onderweg lichter gemaakt werd!

Op 21 november 1909 werd Armand gehuldigd na zijn 200ste overwinning waaronder VIJF keer Belgisch kampioen... Van een sportieve Walemnaar gesproken!!!

Velodroom Waelhem

Op Zondag 29 October, groote draagkoers op 10 kilometer met een zak grond van 50 kilo. Inschrijving in het lokaal en bij Gustaaf Verrept te Rumpst tot 1 ure stipt. Vertrek aan Roos De Mast Rumpst, om 1 ½ u stipt. De 50 kilos moeten gewogen worden in het bijzijn van den bestuurder Th. Schroeven, de zak in goeden staat of wordt niet aangenomen. De deelneming is gratis. De naam mag opgegeven worden bij 't vertrek, niet rusten onderweg. Er zal goeden control zijn, de 16 eesrten over de witte lijn aan den velodroom, doen de halve finaal en finaal in den velodroom voor de prijzen en den titel van kampioen van België. Bij de aankomst, een half uur rust, daarna de finaal in den velodroom voor de prijzen: Fr. 25, 20, 15, 10, 7,6, 4,3, 2, en 1.

Uit de Gazet van Mechelen van Vrijdag 22 October 1911

Neen, u hoeft uw lidgeld nog niet te betalen

Tot nu toe liep ons werkjaar van september tot augustus, zodat u uw ledenbijdrage tegen september moest betalen.

Om administratieve redenen hebben we nu echter beslist ons werkjaar te laten samenvallen met het kalenderjaar. Dit houdt in dat u 1 tijdschrift (het herfstnummer) cadeau krijgt van ons en u uw volgende ledenbijdrage pas tegen januari hoeft te voldoen!

Wij vernemen met droefheid het overlijden van onze leden:

Edith VERSCHOOTEN

DANKBARE HERINNERING AAN

MEVROUW

Edith VERSCHOOTEN

Geboren te Walem op 13 januari 1944 en overleden in "De Mantel" te Mechelen op 7 februari 2007, gesterkt door de Ziekenzalving.

Haar familie dankt u voor de blijken van deelneming, gebed en sympathie.

Edith, rond jou is het nu stil gevonden. We merken wel dat je levenskracht stilaan opgebruikt raakte; als een laars die langzaam maar zeker opbrandt en uiteindelijk zal uitdoven. Alles ging wat trager en moeizamer en je lach verstilde tot een stille glimlach. Toch nog vrij buitenzochts ben je vrolijk en vrolijk ingeslapen. Dankbaar om je schone leven en om het zoveel dat je voor ons hebt gedaan, later vrij je nu gaan. Rust nu maar uit. Wij vergeten je nooit.

Begr. P. Lemmens - Rust - 03/882.20.33

Alex VINCK

(°21/12/1926 - †10/02/2007)

Alex Vinck schreef een 10-tal geschiedkundige werken over Boom en omgeving en was als dusdanig ook zeer geïnteresseerd in onze heemkundige kring. Hij gaf ons

graag raad bij de uitgave van ons foto-boek.

Wie doet het hen na:

65 JAAR GEHUWD

Op 8 november 2006 waren **Albrecht Jozef (ofte Jos) Geens** en **Joanna (Jeanne) Van den Broeck** 65 jaar gehuwd: een briljanten huwelijksjubileum. Ze werden bij die gelegenheid op het stadhuis in Mechelen gevierd. Jos werd, met de geboorte van achterkleinzoon Jelle op 10 oktober 2005, ook het oudste lid van een mannelijk viergeslacht.

DE EERSTE WALEMSE EEUWELINGE

Op 30 maart 2007 vierde **Cyrilla Janssens** haar 102de verjaardag. Cyrille is een rasechte Walemse; ze werd er geboren in 1905. Ze is de oudste dochter van August (alias de Max - zie tijdschrift 1) en Virginie Hellemans. Hierna volgden nog Jeanne, Maria en Albert (Berre de coiffeur). Cyrille volgde, zoals vele Walemse meisjes toen, een opleiding borduren bij de Mechelse 'Grijze Zusters'. Na de eerste wereldoorlog werd ze ingepalmd door een Lierse kapper: Michel Van Roy. Ze huwde toen ze 21 was en ruilde Walem voor Lier. Daar baatte ze een bekend en zeer succesvol kapsalon uit tot haar echtgenoot in 1973 overleed. Tot haar 94ste woonde ze zelfstandig. Acht jaar geleden verhuisde ze naar R.V.T. 't Paradijs te Lier. Ze heeft het geluk geestelijk nog behoorlijk vinnig te zijn en neemt deel aan alle sociale activiteiten van het home. Haar enige dochter Angele en lieve schoonzoon Paul leggen haar verder in de watten. Via ons tijdschrift groet ze alle rasechte Walemnaars van harte! Haar geheim? Een niet ophoudend optimisme en positieve ingesteldheid. Haar leuze: beter een lach dan een traan... We wensen haar nog een zinvol verder leven.

Vreemdelingen herbergen

Bij het doorzoeken van oude archieven komt men soms van barmhartigheid zijn, maar je kan en kon er mee in de vreemdste wetten en regels tegen: in dit artikel een de problemen raken. Dat ondervond Walemnaar J.B. Colders in 1771 reeds.

Het herbergen van vreemdelingen mag dan wel een werk

'Zwerven', van de ene plaats naar de andere trekken, het heeft steeds in de genen van de menselijke soort gezeten. Ook nu nog zijn er nomadenstammen die rondtrekken op het ritme van de seizoenen. Het is een drift van mensen om op zoek te gaan naar plaatsen waar het leven beter is. Overheden hebben het altijd moeilijk gehad met die zwervende aard van de mens. Ze trekken grenzen tussen landen. De overheden geven de voorkeur aan de sedentaire mens, degene die op één plaats blijft, op één adres. De overheden willen vat krijgen op de rondtrekkende mens, en als een overheid ergens vat wil op krijgen, grijpt ze steeds naar een beproefd recept, het probaat middel uit de trukendoos van iedere administratie: papieren, stempels, borgstellingen...

Al enige jaren zijn de mensen zonder papieren regelmatig in het nieuws, vreemdelingen uit andere landen die tussen de mazen van het net gevallen zijn in hun zoektocht naar een betere toekomst. Je zou denken dat dit toch wel een nieuw fenomeen is. Archiefstukken leren ons het tegendeel.

Ook in de tijden voor de Franse revolutie dienden de vreemdelingen (= mensen niet geboren in de gemeente waar zij zich gingen huisvesten) zich bij de gemeente te laten inschrijven. Daarbij dienden zij in het bezit te zijn van een borgbrief uitgereikt door de gemeente van herkomst. Een borgbrief was een document waarbij de gemeente van herkomst zich borg stelde voor de mensen die verhuisden om hen in geval van ziekte of nood financieel bij te staan indien zij zelf onvoldoende middelen daartoe hadden.

We schrijven 12 april 1771. Peeter Switters klopt aan bij de woning van J.B. Colders in Walem. Het is de overheid ter ore gekomen dat J.B. een deel van zijn huis verhuurd heeft aan de gezinnen van Peeter Herckmans en Peeter Vloebergh. Beide heren kunnen geen borgbrief voorleggen. De overheid speelt het dan subtiel: J.B. Colders, de verhuurder, krijgt een afschrift van het reglement en hij wordt aansprakelijk gesteld voor de borg van 300 gulden. Als de gezinnen zich niet in regel kunnen stellen, zal J.B. Colders deze som moeten ophoesten.

Even verder in de archiefstukken vinden we het bewijs dat de beide huurders gezorgd hebben voor een borgbrief en dat J.B. Colders dus 'gered' is.

In hedendaagse termen komt het crop neer dat de inwijkeling niet kon aankloppen bij het OCMW van zijn nieuwe gemeente, maar dat de oude gemeente moest tussenkomen als hij problemen had. De tijden zijn toch veranderd....

Links een fragment uit het document dat overhandigd werd aan J.B. Colders.

wh/tvb

